

מעצר, חקירה והעמדה לדין של קטינים פלסטינים בשטחים הכבושים:

עובדות ונתונים לשנת 2014

פברואר 2016

עריכה: עמוס לאור ועו"ד רגד ג'ראיסי

כללי

האגודה לזכויות האזרח פועלת מזה תקופה ארוכה להגברת ההגנה על זכויות פלסטינים העומדים בפני הליכים פליליים במערכת המשפט הצבאית בשטחים הכבושים. במסגרת זאת, האגודה שמה דגש מיוחד על הגנת זכויותיהם של קטינים פלסטינים בהליכים פליליים, ובפרט בהליכי עיכוב, מעצר וחקירה ע"י כוחות הצבא והמשטרה הישראליים, ורואה בדאגה את ההפרות הרבות המבוצעות בהקשר זה.

הקטינים הפלסטינים שנעצרים בשטחים הכבושים נאלצים להתמודד עם מערכת צבאית אשר מאופיינת בפרקטיקות פוגעניות רבות, ובכלל זאת – מעצרים המבוצעים באמצע הלילה, עיכוב קטינים מתחת לגיל האחריות הפלילית, ביצוע חקירות ללא תיעוד ויזואלי, חקירות ללא נוכחות הורים ועוד.¹ מקורן של פרקטיקות פוגעניות אלו מצוי לעיתים בחקיקה הצבאית עצמה ולעיתים בהנחיות ונהלים פנימיים הנקבעים על ידי המשטרה והצבא, או שהן תוצאה של העדר הנחיות ונהלים ברורים.

מסמך זה מרכז את הממצאים העיקריים שעלו מהתשובות של הצבא והמשטרה לבקשות חופש מידע ששלחה האגודה לזכויות האזרח בנושא מעצרי קטינים פלסטינים, כחלק מהבקרה שמבצעת האגודה אחר פעילות השלטון הצבאי בשטח הכבוש.² הנתונים המופיעים בו מתייחסים לשנת 2014 ולאזור הגדה המערבית בלבד.³

¹ ראו התייחסויות שונות של האגודה לזכויות האזרח לנושא: פנייתנו לפרקליט הצבאי הראשי בדבר זכויות קטינים בבתי המשפט הצבאיים מיום ה-16.6.2010, בקישור <http://www.acri.org.il/he/2511>; עתירתנו בדבר תקופות מעצר מופרזות ומפלות החלות על פלסטינים בשטחים (בקישור <http://www.acri.org.il/he/2664>) ופסק הדין החלקי שניתן בעניין זה, שהורה למדינה לשקול מחדש את תקופות המעצר החלות על קטינים (בגץ 4057/10 משרד האסירים הפלסטינים נ' שר הביטחון (פורסם בנבו, 6.4.2010), ולהרחבה ראו בקישור <http://www.acri.org.il/he/31054>); פנייתנו בעניין עיכוב קטינים מתחת לגיל האחריות הפלילית מיום ה-24.3.2015, בקישור: <http://www.acri.org.il/he/36342>; וכן ראו דוח ארגון בצלם, "ילד אסור, ילד מותר: הפרת זכויותיהם של קטינים פלסטינים שנעצרו בחשד ליידוי אבנים" (יולי 2011), בקישור http://www.btselem.org/download/201107_no_minor_matter_heb.pdf.

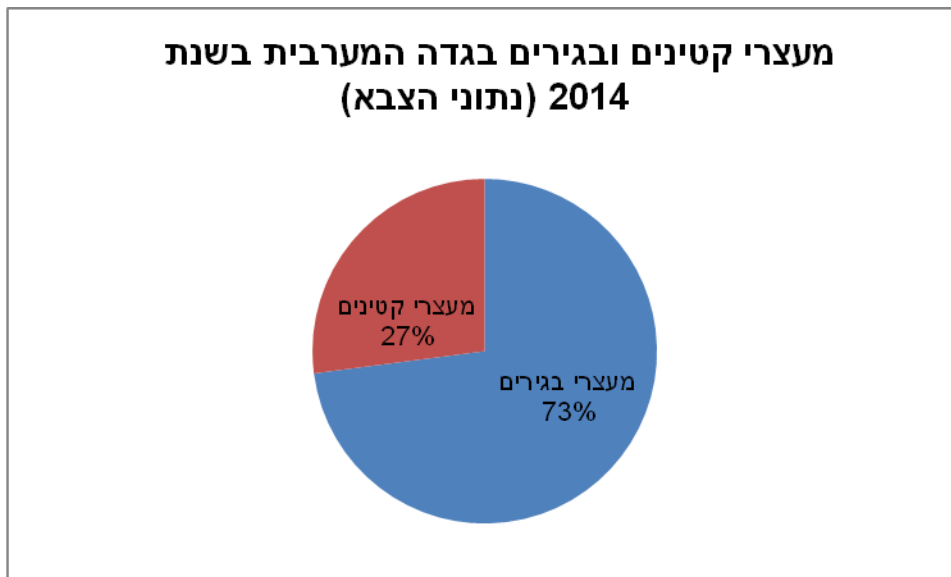
² לכל בקשות חופש המידע שהוגשו לצד התשובות והנתונים שהתקבלו בעקבותיהן ניתן להגיע באמצעות הקישורים המצורפים בסוף מסמך זה.

³ חשוב לציין כי על ישראלים שמתגוררים בשטחים הכבושים חל החוק הפלילי הישראלי, ולא החוק הצבאי. להרחבה ראו: האגודה לזכויות האזרח, "שלטון אחד, שתי מערכות חוק: משטר הדינים של ישראל בגדה המערבית", עמ' 21 ואילך (אוקטובר 2014).

ממצאים עיקריים

מעצרים על ידי הצבא

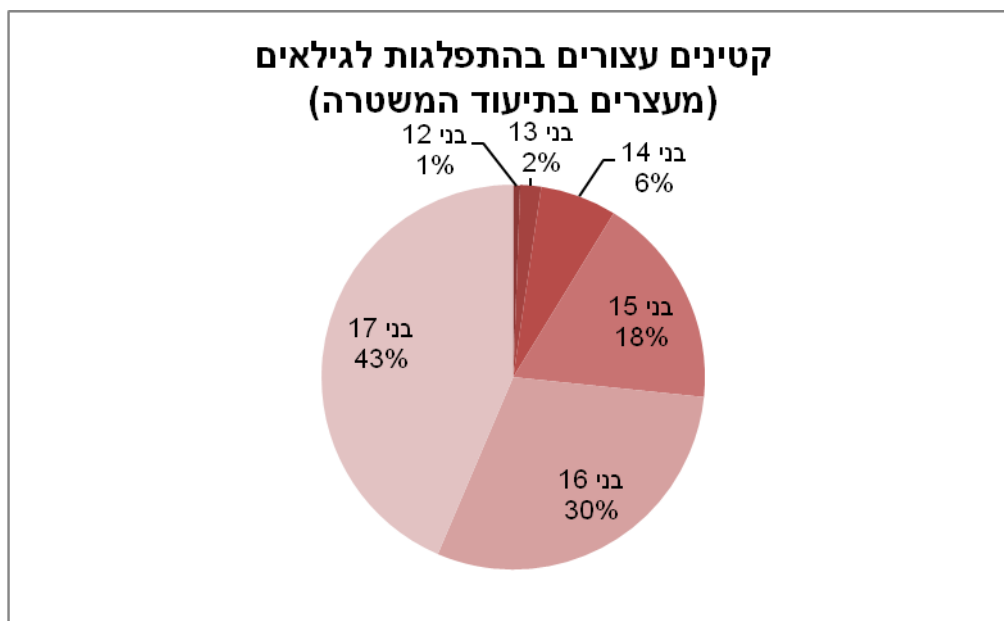
1. במהלך שנת 2014 הצבא ביצע 3,182 מעצרים של בגירים וקטינים פלסטינים בגדה המערבית.
2. מתוך כלל המעצרים בגדה המערבית באותה שנה, 861 מעצרים היו של קטינים (מתחת לגיל 18). כלומר, 27% מהמעצרים שביצע הצבא בשטחים בשנת 2014 היו של קטינים.
3. בממוצע, במהלך 2014 עצר הצבא 72 קטינים מידי חודש.

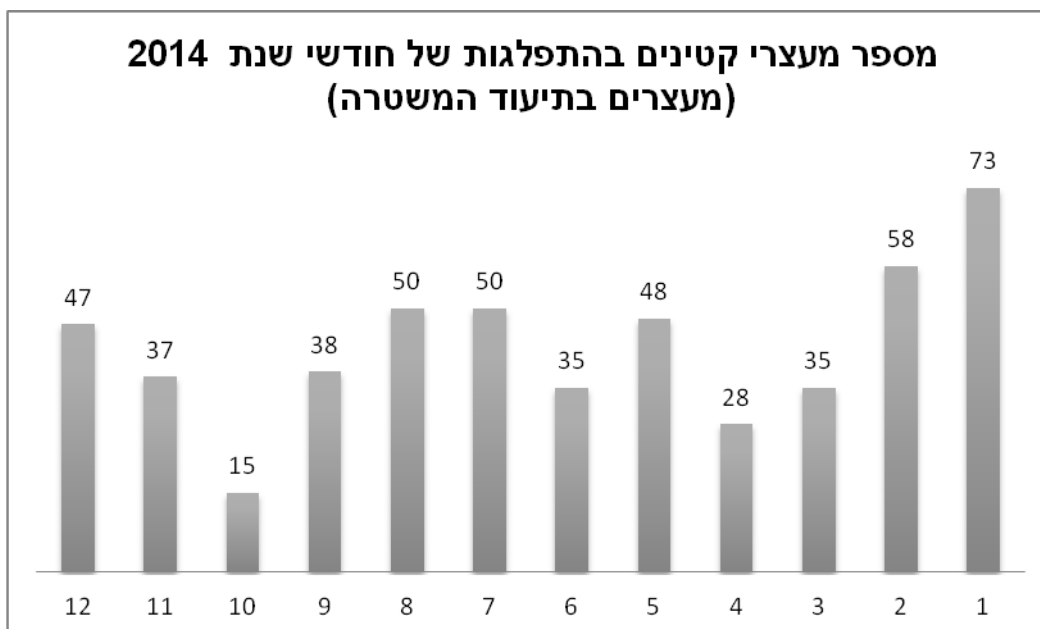
4. מתוך סך הקטינים שנעצרו על ידי הצבא (861), 247 קטינים, המהווים 28% מכלל הקטינים העצורים, הועברו על ידי הצבא לחזקת המשטרה הפלסטינית.

מעצרים על ידי המשטרה

5. משטרת ישראל דיווחה על 514 מעצרים של קטינים בשנת 2014 בגדה המערבית.
6. מבין המעצרים שתיעדה המשטרה (514 מעצרים):
 - א. 3 קטינים עצורים בני 12.
 - ב. 9 קטינים עצורים בני 13.
 - ג. 33 קטינים עצורים בני 14.
 - ד. 92 קטינים עצורים בני 15.
 - ה. 153 קטינים עצורים בני 16.
 - ו. 224 קטינים עצורים בני 17.

7. לפני הנתונים שבידנו עולה, שהמשטרה עצרה בממוצע 43 קטינים בחודש. החודש שבו ביצעה המשטרה את מספר המעצרים הגדול ביותר בהשוואה ליתר החודשים היה חודש ינואר 2014 (73 מעצרים). גם במהלך החודשים יולי-אוגוסט 2014, בהם התנהלה המלחמה בעזה (מבצע "צוק איתן") נרשם מספר גבוה של מעצרים (50 בכל חודש). חודש אוקטובר 2014 היה החודש שבו המשטרה ביצעה את מספר המעצרים הקטן ביותר בהשוואה ליתר החודשים (15 מעצרים).

פתיחת תיקי חקירה

8. לפי הנתונים שהתקבלו מהמשטרה, בשנת 2014 נפתחו 1,156 תיקים נגד קטינים פלסטינים

חשודים, ונחקרו במסגרתם 1,463 קטינים.^{4, 5}

9. גילאי חשודים קטינים שנחקרו במשטרה:

א. 2 נחקרים בני 11 (מתחת לגיל האחריות הפלילית!)⁶

ב. 21 נחקרים בני 12.

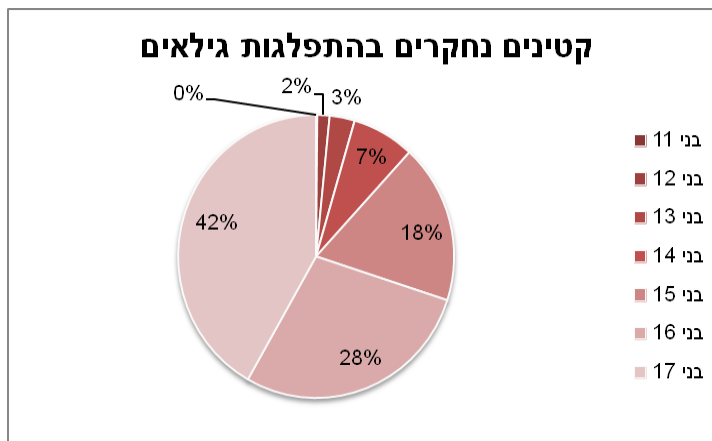
ג. 43 נחקרים בני 13.

ד. 107 נחקרים בני 14.

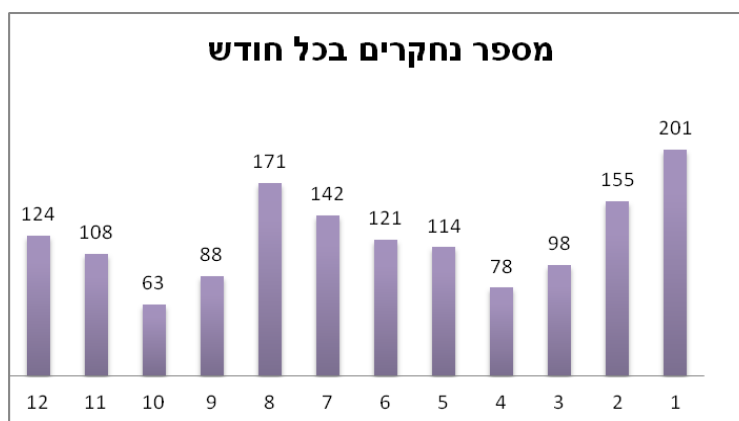
ה. 266 נחקרים בני 15.

ו. 413 נחקרים בני 16.

ז. 611 נחקרים בני 17.

10. להלן התפלגות הנחקרים בכל חודש בשנת 2014:

⁴ יש לשים לב כי כמות התיקים קטנה ממספר החשודים. זאת משום שבתיק אחד יכולים להיות כמה חשודים, ומצד שני יכול להיות חשוד אחד עם כמה תיקים.

⁵ ניתן לראות כי מספר הנחקרים שמסרה המשטרה (1,463) גבוה משמעותית ממספר העצורים הכולל העולה מנתוני הצבא והמשטרה גם יחד. ככל הנראה הפער נובע מכך שחלק מהנחקרים מזומנים לחקירה אך אינם נעצרים.

⁶ בצו בדבר הוראות ביטחון [נוסח משולב] (יהודה ושומרון) (מס' 1651) התש"ע-2009, מוגדר "ילד" כאדם שלא מלאו לו 12 שנים. סעיף 191 לצו זה קובע כי ילד אינו נושא באחריות פלילית, וכי אין לעצור או להביא אדם לדין פלילי לפני בית משפט צבאי על עבירה שעבר בהיותו ילד.

11. העבירה השכיחה ביותר שבה נחקרו חשודים ב-2014 היא "ידוי אבנים"⁷ לגביה נפתחו 771 תיקים, ונחקרו 984 חשודים, שהם כ-67% מהחשודים הקטינים שנחקרו בכלל (1,463). הקטגוריה השנייה השכיחה ביותר כפי שהוגדרה ע"י המשטרה היא "עבירות אחרות כלפי ביטחון" (613 חשודים ב-483 תיקים) והשלישית בשכיחותה היא "השלכת בקבוק תבערה"⁸ (349 חשודים ב-293 תיקים).

הגשת כתבי אישום והחלטות על מעצר עד תום ההליכים

12. לפי נתוני הצבא, במהלך שנת 2014 הוגשו לבתי המשפט הצבאיים 504 כתבי אישום נגד קטינים. 440 כתבי אישום מתוכם הוגשו כנגד קטינים שנעצרו במהלך אותה שנה (87%).

א. 13 כתבי אישום הוגשו נגד ילדים בגילאים בין 12-14.

ב. 110 כתבי אישום הוגשו נגד קטינים בגילאים 14-16.

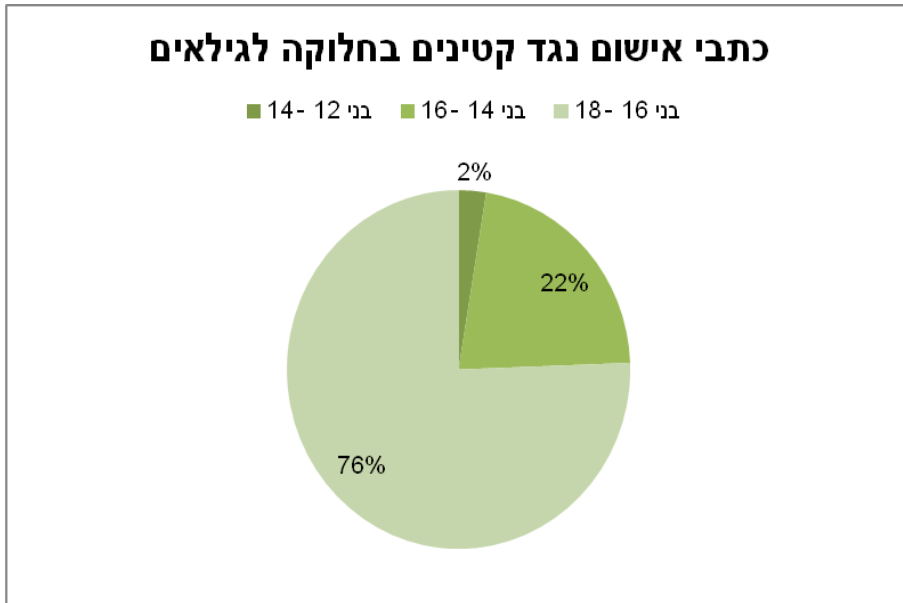
ג. 381 כתבי אישום הוגשו נגד קטינים בגילאים 16-18.

כתבי אישום נגד קטינים בהתפלגות גילאים וחודשים

סיכום	16-18	14-16	12-14	
ינואר	44	14	1	59
פברואר	48	20	1	69
מרץ	36	11	5	52
אפריל	24	4	0	28
מאי	38	15	3	56
יוני	26	3	0	29
יולי	29	6	0	35
אוגוסט	35	9	1	45
ספטמבר	26	7	0	33
אוקטובר	16	4	0	20
נובמבר	27	7	0	34
דצמבר	32	10	2	44
סיכום שנתי	381	110	13	504

⁷ בנתוני המשטרה מקוטלגת כ"ידוי אבנים" או "ידוי אבנים – ביטחון".

⁸ בנתוני המשטרה מקוטלגת כ"השלכת בקבוק תבערה" או "השלכת בקבוק תבערה – ביטחון".

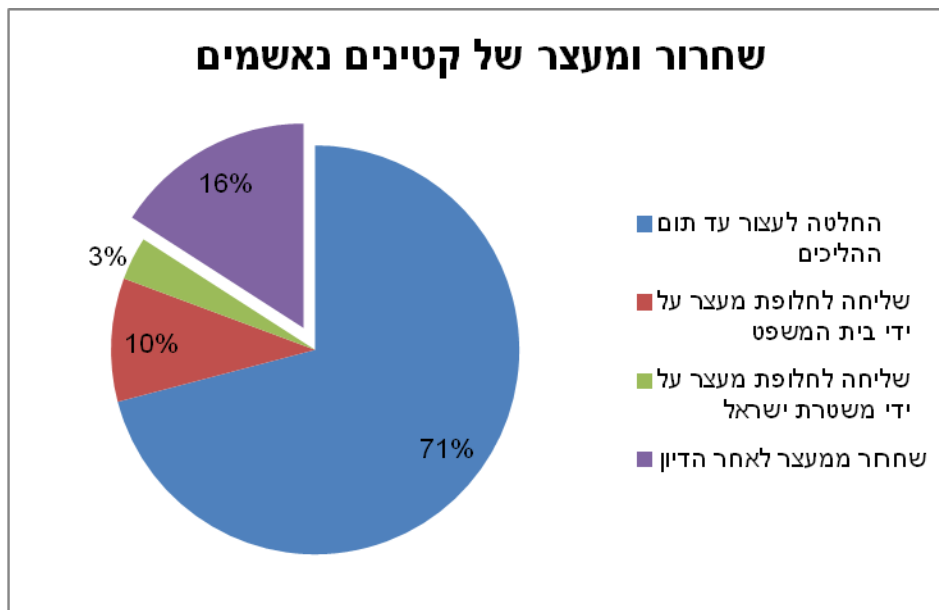

13. מבין 440 כתבי האישום שהוגשו כנגד קטינים שנעצרו במהלך 2014, ב-312 מקרים הוחלט לעצור את הקטין עד תום ההליכים. כלומר, לפי נתוני 2014, 71% מהקטינים שהוגש נגדם כתב אישום נעצרו עד תום ההליכים.

14. ביחס לשאר הקטינים שלא הוארך מעצרו עד תום ההליכים עולה כי:

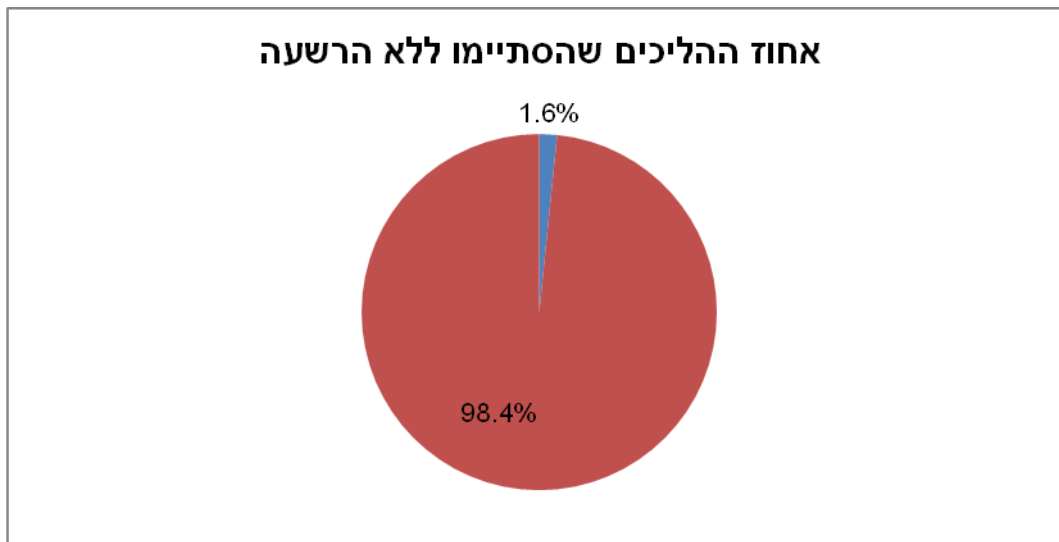
א. 58 מהקטינים העצורים, המהווים 13% מכלל הקטינים העצורים, נשלחו לחלופת מעצר, חלקם על ידי בית המשפט (43 תיקים), וחלקם על ידי משטרת ישראל (15 תיקים).

ב. רק 16% מכלל הקטינים שהוגש נגדם כתב אישום (70 קטינים בלבד), שוחררו לאחר דיון במעצרים.

תוצאות ההעמדה לדין

15. לפי נתוני הצבא, מבין 504 כתבי אישום שהוגשו לבתי המשפט הצבאיים בשנת 2014, רק ב-8 מקרים, המהווים 1.6% בלבד מכלל התיקים, ההליך הסתיים ללא הרשעה.

16. מנתוני הצבא עולה כי בשנת 2014 הורשעו נאשמים קטינים ב-490 תיקים בבית המשפט. בידינו טבלה נוספת שהעביר הצבא המפרטת את העונשים שקיבלו הקטינים בכל אחד מהתיקים. ההרשעות מחולקות ל-5 קטגוריות לפי סוגי העבירות המיוחסות לקטין: הפרת סדר, פעילות חבלנית עוינת, תעבורה, פלילי, ושהיה בלתי חוקית. הקטגוריה שבה ניתן מספר העונשים הרב ביותר בשנת 2014 היא הקטגוריה של הפרת סדר.

סיכום

במהלך שנת 2014 נעצרו סך הכל 861 קטינים פלסטינים בשטחים. בממוצע, בכל חודש נעצרו 72 קטינים, מרביתם על רקע חשד לביצוע עבירות ביטחון כהגדרתן בחקיקה הצבאית, ובראשן עבירת יידוי אבנים. נתונים אלה מלמדים כי מספרי הקטינים הפלסטינים שנעצרים ובאים במגע עם מערכת האכיפה והמשפט הצבאיים - חלקם בגיל צעיר מאוד (פחות מ-14) - הוא גדול מאוד.

בשנים האחרונות נעשו בחקיקה הצבאית תיקונים הנוגעים לזכויות קטינים פלסטינים המעורבים בהליכים פליליים בשטחים. בין היתר, הוקם בית משפט צבאי לנוער, קוצרו תקופות המעצר החלות הן על קטינים והן על בגירים, נקבעו הוראות לעניין מעצרים והוראות הנוגעות להליכי החקירה והמשפט של קטינים, ועוד.

חרף שינויים אלה, מערכת המשפט הצבאית איננה מספקת את ההגנה הנדרשת לקטינים הפלסטינים שנעצרים בשטחים הכבושים, והדיווחים אודות הפרת זכויותיהם בהליך הפלילי⁹ נמשכים.

הנתונים שבידינו בשילוב עם דיווחים אלה מציינים תמונה מדאיגה, המלמדת על פגיעה נרחבת בטובתם של הילדים, בזכויותיהם הבסיסיות, בגופם ובנפשם, ובהתפתחותם העתידית.

למידע נוסף ולהבהרות ניתן לפנות לאגודה לזכויות האזרח במייל mail@acri.org.il או בפייסבוק "[האגודה לזכויות האזרח](#)".

⁹ ראו דוח ארגון בצלם, "ילד אסור, ילד מותר: הפרת זכויותיהם של קטינים פלסטינים שנעצרו בחשד ליידוי אבנים" (יולי 2011), לעיל ה"ש 1. וכן ראו הדוח האחרון בנושא של ארגון (Military Court Watch) MCW בנושא: Military Court Watch, "Widespread, systematic and institutional abuse of minors in the west bank" (June 2015), available at [http://www.militarycourtwatch.org/files/server/UN%20SUBMISSION%20-%20ABUSE%20\(JUNE%202015\)%20-.pdf](http://www.militarycourtwatch.org/files/server/UN%20SUBMISSION%20-%20ABUSE%20(JUNE%202015)%20-.pdf)

נספח - סיכום נתונים

להלן בתמצית הנתונים שהופיעו לעיל. כאמור, כל הנתונים מתייחסים לשנת 2014 ולאזור הגדה המערבית בלבד:

מעצרים	
3,182	מספר המעצרים הכולל שבוצעו על ידי הצבא
861	מספר המעצרים של קטינים שבוצעו על ידי הצבא
247	מספר הקטינים העצורים שהועברו לידי הרשות הפלסטינית
514	מספר המעצרים שבוצעו במעורבות המשטרה
312	מספר הקטינים שנעצרו עד תום ההליכים
חקירות	
1,156	מספר תיקי החקירה שנפתחו בעניינם של קטינים
1,463	מספר הקטינים שנחקרו במשטרה
984	מספר הקטינים שנחקרו בעבירת ידוי אבנים
כתבי אישום, זיכויים והרשעות	
504	מספר כתבי האישום שהוגשו נגד קטינים
440	מספר כתבי אישום הוגשו נגד קטינים שנעצרו במהלך אותה השנה
8 (מתוך 504)	מספר המקרים בהם היה זיכוי/עיכוב הליכים/חזרה מכתב אישום
490	מספר ההרשעות של קטינים

מקורות

בקשת חופש המידע מהצבא

- פניית האגודה מיום 10.3.2015 זמינה בקישור: <http://bit.ly/1KE17jF>
- תשובת הצבא מיום 8.7.2015 זמינה בקישור: <http://bit.ly/1QtA0Uv>
- טבלת עונשי קטינים שצורפה לתשובת הצבא זמינה בקישור: <http://bit.ly/1Oq9GZX> (ובפורמט אקסל - <http://bit.ly/1oDngor>)

בקשת חופש המידע מהמשטרה

- פניית האגודה מיום 10.3.2015 זמינה בקישור: <http://bit.ly/1SNhcGa>
- תשובת המשטרה מיום 19.3.2015 זמינה בקישור: <http://bit.ly/1oxzeiJ>
לתשובת המשטרה זו צורפו ארבע טבלאות:
 - טבלת מעצרי קטינים פלסטינים – זמינה בקישור: <http://bit.ly/1TvpckI>
 - טבלת תיקי קטינים פלסטינים – זמינה בקישור: <http://bit.ly/20Qltbk>
 - טבלת חשודים לפי גיל ועבירה – זמינה בקישור: <http://bit.ly/1Qx5cbN>
 - טבלת מעצרים עד תום ההליכים – זמינה בקישור: <http://bit.ly/1Xlei8T>
- פניית האגודה מיום 29.6.2015 בבקשה להבהרות ופרטים נוספים זמינה בקישור: <http://bit.ly/1LCtycC>
- תשובת המשטרה מיום 28.7.2015 לבקשה להבהרות ופרטים נוספים זמינה בקישור: <http://bit.ly/1Ui733Y>